

Seimo narės Vilijos Aleknaitės-Abramikienės kalba Seimo posėdyje Jono Pauliaus

II apsilankymo Lietuvoje 20-ųjų metinių proga

Viešpatie, kas yra žmonės,

Kad jie Tau rūpi ?

Kas gi tie Adomo vaikai,

kad apie juos Tu galvoji ?

144 Psalmė (Dovydo)

Karaliaus malda už tautą

Jūsų Ekscelencija Prezidente, Ekscelencija apaštalinis nuncijau, Ekscelencija vyskupe, brangieji Lietuvos kunigai, kitų Lietuvoje veikiančių konfesijų vadovai ir atstovai, Ekscelencijos ambasadoriai, gerbiamieji Vyriausybės nariai, garbieji Seimo kolegos, Lietuvos valstybės atkūrėjai signatarai, mieli svečiai,

Taip, tai buvo istorinė diena: 1993 metų rugsėjo 4-ąją Vilniaus oro uoste lėktuvu iš Romos atskridęs žmogus baltais rūbais nusileido lėktuvo trapu ir priklaupęs pabučiavo žemę. Baltasis Vyskupas ir Baltasis Popiežius, kaip jis vadinamas pranašystėse, atskubėjo lyg pasiilgęs tėvas pas savo išvaduotąjį vaiką, Šventosios Romos Katalikų Bažnyčios dukrą Lietuvą. Visa, ką yra daręs ir kalbėjęs Palaimintasis Jonas Paulius II, buvo ryšku ir didu, pilna gilios ir iškalbingos simbolinės prasmės. Ir jo vizitas Lietuvoje – tarsi genijaus sukurta ir genialiai atlikta partitūra, kuriai niekuomet nelemta nuskęsti laike, nes ir po dvidešimties metų kiekvienas jo tada pasakytas žodis skamba lyg būtų ištartas šiandien.

Iš komunistinės Lenkijos kilęs Šventasis Tėvas kaip niekas kitas suprato Lietuvos būseną. Nuo pat pontifikato pradžios jis nuosekliai siekė Rytų Europos, taip pat gimtosios Lenkijos ir Lietuvos išlaisvinimo savo užtariančia malda, aktyvia diplomatija bei ryžtingais administraciniais potvarkiais. Jis neleido sovietiniam carui Lietuvoje parinkti režimui paklusnių vyskupų ir į garbingas bažnytines pareigas pakylėjo Dievo tautos ištikimuosius – Vincentą Sladkevičių, Juozą Tunaitį, Sigitą Tamkevičių. Jam rūpėjo teisingumas ir Lietuvos valstybės ateitis, todėl lenkas Popiežius užbaigė Lietuvos bylą įsteigdamas Vilniaus bažnytinę provinciją ir paskirdamas jai vadovauti savo artimą

bendražygį Audrį Juozą Bačkį. Ne tik Lenkijai, bet ir Lietuvai žengiant išsilaisvinimo keliu, jis jautė nerimą dėl galimos sovietų agresijos. Kai Kremlius 1990 metų kovo 15 dieną įsakmiai pareikalavo kad Aukščiausioji Taryba atšauktų Nepriklausomybės aktą, šaliai iškilo grėsmė. Ir tuojau pat, prieš Šv. Velykas, Vytauto Landsbergio vardu Lietuvą pasiekė Jono Pauliaus II sveikinimas. Tai ir vėl buvo ženklas: aš esu su Jumis. Nebijokite!

Iš naujo skaitydamas mūsų nepriklausomos valstybės atkūrimo istoriją, matai toje istorijoje nuolat laiminantį ir veikiantį Pontifiką, jauti jo lydintį žvilgsnį.

Popiežius, kaip taikos piligrimas, Lietuvoje tęsė tautų laisvės skelbėjo misiją. Jis pavadino Lietuvą valstybe-simboliu, kuris ragina derybų keliu ieškoti išeities iš visų kitų žemyną draskančių konfliktų, teikiant pirmumą **teisės, taikos ir žmogiškojo orumo vertybėms. Jis kalbėjo : „Didžiųjų valstybių interesai niekada neturi priversti mažos valstybės tapti svetimos galios satelitu arba atimti iš laisvos tautos valią pačiai nuspręsti savo likimą .“** Užsiminęs apie tai, jog tautų atmintyje turi išlikti neigiami (...) praeities diplomatinės sąjungų rezultatai, pasmerkęs „slaptus paktus“ bei „gėdingas sąjungas“, Pontifikas, be abejonės , turėjo omenyje Molotovo-Ribbentropo paktą, palikusį Baltijos regione daugybę skaudžių patirčių. Siekiant tautų susitaikymo, visuomenių pažangos bei teisingesnių tarptautinių santykių, jis nuolat ragino nepamiršti žmogiškojo matmens bei prigimtinių teisės pirmumo. **„Geopolitika, ekonominiai ir finansiniai mainai, kultūrų dialogas be žmogiškojo matmens būtų ribojami vien interesų logikos, kuri niekada nebuvo nutolusi nuo jėgos logikos“**, – sakė Vilniuje Jonas Paulius II.

Beje, labai naudingų Rytų ir Vidurio Europos valstybėms Popiežius pavadino jų dalyvavimą tarptautinėse Europos organizacijose: Europos Taryboje ir tuometinėje Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijoje. Jis išreiškė viltį, kad tai padės žemyne sukurti plačius ir ilgalaikius kaimynystės santykius. Malonu pažymėti, jog Lietuvos parlamentariai, veikiantys minėtose organizacijose, kai ką iš Jono Pauliaus II paliestų temų yra atspindėję savo veikloje. 2009 m. vasarą Vilniuje ESBO parlamentinė asamblėja pritarė lietuvių parengtai rezoliucijai dėl totalitarinių režimų, tuo paminėdama 70-uosius metus nuo Molotovo-Ribbentropo pakto pasirašymo. 2011-aisiais pirmininkaujant Lietuvai surengtos net trys konferencijos dėl religijos laisvės, skirtos

krikščionybei, islamui ir judaizmui. Tačiau nei Lietuva, nei Europa negali pasigirti nuoširdžiai ir rimtai vykdančios Palaimintojo testamentą. Tai aišku kiekvienam, atviromis akimis žvelgiančiam į tikrovę.

Būdamas Lietuvoje Šventasis Tėvas visų pirma bandė įsiziūrėti į jos veidą.

Ką jaustų kiekvienas tėvas, pagaliau atgavęs savo vaiką, kurį kelis dešimtmečius prievarta ir apgaule auklėjo jo priešas? Meilės ašaros ir susitikimo džiaugsmas neapakintų rūpestingo tėvo. Pro jo akis nepraslystų jokia vaiko elgesio detalė. Kantrybe ir meile jis bandytų palaipsniui atstatyti tai, kas melu ar baime ištrinta iš vaiko atminties, kas atimta ir suniokota.

Jonas Paulius II 1993 metų rudenį matė Lietuvos visuomenę tokią, kokia ji buvo ir apie tai atvirai kalbėjo. **“Penkiasdešimt ateizmo ir prievartinio Evangelijos slopinimo metų daugelyje sielų ir visuomenės viduje paliko pėdsakus, kuriuos iš žmonių ir visuomenės ištrinti tegalės vien atrastas Dievas ir Jo Žodis”**, – sakė Popiežius.

Todėl jam rūpėjo pašalinti visas kliūtis dvasiniam tautos atgimimui. Rugsėjo ketvirtąją vos atvykęs Vilniaus oro uoste jis priminė, kad religijos laisvė yra visų kitų žmogiškų ir visuomeninių laisvių pagrindas. Atsisveikinimo kalboje rugsėjo aštuntąją įsakmiai paragino: **„(...) Evangelinio palikimo – tebūna visiems tatai aišku! – niekad negali varžyti ideologiniai, socialiniai ar kultūriniai rėmai.”** Religijos laisvės temą savu būdu jis palietė susitikimuose su visomis įtakingomis visuomenės grupėmis – politine krašto valdžia, pašvęstojo luomo atstovais, pasauliečiais inteligentais.

Romos Popiežiaus apsilankymas Vilniaus universitete bei Šv. Jonų bažnyčioje jo pasakyta kalba verta atskiros didelės konferencijos. Universitete, kurį 16 a. Lietuvoje įkūrė Jėzaus draugija, įvyko ne tik Romos Popiežiaus, bet ir vieno personalistinės filosofijos grandų Karolio Voitylos intelektualinė akistata su ateizmu, marksizmu ir laicistinės Europos kultūra. Jis paragino puoselėti mąstymo etiką ir išsaugoti atvirumą Paslapčiai, kad **protui nebūtų užtveriamas kelias, vedąs link paslapties**. Jis pasmerkė totalitarinius režimus pagimdžiusias ideologijas, nacizmą ir marksizmą, tuo netiesiogiai padrašindamas siekti ir komunizmo nusikaltimų pasmerkimo. Tuo pačiu atvirai perspėjo ir dėl demokratinėms santvarkoms gresiančių pavojų. Jis kalbėjo apie socialinius modelius, kur **laisvės principas ne visada eina kartu su moraline atsakomybe** ir todėl

demokratijai gresia tapti **sistema taisyklių, neįsisknijusių vertybėse**. Vertybių, pasak Jono Pauliaus II, negalima atsisakyti, nes **jos įdiegtos į pačią žmogaus esmę**. Taigi, jokia **dauguma negali jų atmesti, nesukėlusi žmogui ir visuomenei pragaištingų pasekmių**.

Tie žodžiai šiandien skamba kaip liūdna pranašystė. Didžioji postkomunistinių visuomenių drama ir yra ta, kad integracija į Europą joms nesuteikė taip lauktos dvasinės atgaivos. Demokratinėje Vakarų Europoje mūsų piliečiai šiandien mato kavinėmis paverstas bažnyčias ir krikščionybei vis labiau priešišką kultūrą. Nors Europoje šiandien nėra tokios brutalių jėgų, kuri pokario metais Lietuvoje pagrindinę tautos šventovę ketino paversti traktorių dirbtuvėmis, tačiau krikščioniškosios atminties praradimas joje kartais reiškiasi šokiruojančiomis formomis. Kryžių ši kultūra atmeta, nes ji vengia tiesos apie Dievą ir žmogų. Kaip kadaise karalius Erodas, ji mėgsta efektus, triukus ir pigius stebuklus, bet bijo tiesaus Kristaus žvilgsnio, kad netektų prisipažinti joje esant nuodėmės. Prabėgus dešimčiai metų nuo apsilankymo Lietuvoje, savo apaštališkame paraginyje „Ecclesia in Europa“ Didysis Pontifikas su kartėliu rašė, jog europiečiai gyvena be dvasinių šaknų ir palygino juos su įpėdiniais, iššvaisčiusiais istorijos jiems patikėtą palikimą.

Europos nukrikščionėjimas šiandien jau yra ne tik realybė ir ne vien grėsmė, bet ištisa blogų pasekmių grandinė. Abejingumas žmogaus gyvybei, solidarumo stoka, moralinis pakrikimas, korupcija, pagaliau – demografinė krizė, – tai tik kelios iš daugybės tų pasekmių, kurios sąlygoja, savo ruožtu vis naujas sistemines problemas. Šiandien jau kyla pagrįstų abejonių dėl pačios Vakarų civilizacijos likimo.

Pašalinus asmens transcendenciją ir tuo pačiu atėmus jo, kaip Dievo paveikslo orumą, galima imti kėsintis ir į asmens prigimtines teises bei laisves. Tai šiandien ir vyksta, kai įtakingi elitai, išvengdami demokratinio proceso bei atskaitomybės, per sau paklusnius viešuosius veikėjus primeta ištisoms tautoms ir kartoms jų prigimčiai pražūtingus socialinio elgesio modelius. Kai demokratiškiausioje pasaulio valstybėje krikščionišką gydymo įstaigą įsteigę gydytojai nebegali nebaudžiami likti ištikimi savo sąžinei, tai tokia santvarka slysta į demokratinį totalitarizmą, pasak žydų kilmės amerikiečių mąstytojo Jacob Talmon, išgyvenusio holokaustą Europoje apibrėžimo. Kai turtingoje

Vakarų Europos valstybėje tėvai, būdami ne imigrantai ateiviai, bet pagrindinės, titulinės tą šalį sudarančios nacijos atstovai, jau bijo leisti savo vaikus į viešąsias mokyklas, kurios ignoruoja ir griauja tėvų pastangas auklėti savo vaikus klasikinių dorybių pagrindu, tai, ponios ir ponai, yra skandalinga.

Kur tatai esti konstitucinis valdžios galių apribojimo principas, kuriuo iki šiol taip didžiavosi teisinės valstybės?

Konstitucinis valdžios apribojimas bendrąja prasme kyla ne iš kur kitur, o tik iš prigimtinės teisės, kuri pripažįsta Dievo-Kūrėjo pirmumą asmens ir valdžios atžvilgiu. Jis kyla iš moralinio pasirinkimo priimti kiekvieną asmenį kaip sau lygų brolių. Todėl ir Bažnyčia gina ne savo partikuliarinį interesą, kaip kai kam patogu sakyti, bet Dievo balsą, saugantį asmenį nuo valdžios savivalės. Nuo bet kokios valdžios ir bet kurios ideologijos. Todėl Bažnyčios ir religijos arba – religijų laisvė – yra esminis žmogaus laisvės saugiklis. Jokia valdžia – nei autoritarinė, nei išrinkta demokratiniuose rinkimuose, negali instrumentalizuoti asmens. Tai žmogaus laisvių ir teisių esmė, kylanti iš Vakarų krikščionybės.

Norėtusi manyti, jog ES Taryba, š. m. birželio 24 d. Liuksemburge patvirtinusi Gaires dėl religijos ir tikėjimo laisvės, tuo manifestavo save kaip Vakarų krikščionybės tradicijos bei misijos pasaulyje tęsėją. Toji tradicija lėmė, kad netgi absoliutizmo epochoje karalius buvo laikomas Dievo ministru, atskaitingu visų pirma Tam, kuris leido jam būti karaliumi. Tai toji tradicija, iš kurios kilo „tautos teisė sukilti“ ir kuri, gindama Bažnyčios laisvę nuo pasaulio galiūnų, tuo pačiu apgynė ir kiekvieno asmens neatimamas teises bei orumą. Norėtusi tikėti, kad ir Vakarų teisės tradicija atlaikys išbandymus. Tačiau daryti išvadas būtų gerokai per anksti. Mes gyvename interpretacijų amžiuje, kai tarptautiniai bei nacionaliniai teismai kartais apverčia aukštyn kojomis netgi konstitucines nuostatas, suverenių tautų patvirtintas referendumuose.

Tačiau, sakė mums Baltasis Romos Vyskupas, **laisvė šauktis Viešpaties vardo** yra neatimama.

„Dievo siekimas yra būties įstatymas, kurio jokia santvarka niekada negalės nuslopinti.“

„Lauktoji Bažnyčios ir kultūros santarvė turės išsklaidyti tamsą ir atverti duris šviesai.“

Jaučiame, kaip labai Lietuvai ir visai Europai šiandien trūksta Jono Pauliaus II. Trūksta jo lyderystės, jo tėviškos meilės, jo atviro žodžio ir iš jo sklindančios vilties.

Be jokios abejonės, Didžiojo Pontifiko atvykimo į Lietuvą negalima laikyti tik politiniu įvykiu arba vien atkarpa istorinio laiko tėkmėje. Bandydami suvokti šio apsilankymo giliąją prasmę, turėsime dar ne kartą drauge su Palaimintuoju mintimis nukeliauti jo lietuviškuoju piligrimystės keliu. Ir visur, kur jo būta, puslapis po puslapio mums skleisis Jono Pauliaus II dvasinio testamento Lietuvai, Europai bei pasauliui turinys.

Visos jo kelionės ašis ir centras – Kryžių kalnas, tasai nebylus sielų šauksmas, pasak paties Palaimintojo, liudijimas, duotas savo istorijai ir visoms Europos bei pasaulio tautoms. Kryžių kalno papėdėje jis prisiminė visus, kadaise nuteistus ir įmestus į kalėjimą, išsiųstus į koncentracijos stovyklas, ištremtus į Sibirą ar į Kolymą, nuteistus myriop, pagerbė Lietuvos vyskopus kankinius – Vincentą Borisevičių, Teofilijų Matulionį, Mečislovą Reinį. Šio **„krašto žmonėms ir šeimoms pasikartojo ir išsipildė tai, kas jau buvo atsitikę Golgotoje**, – sakė Šv. Tėvas. – **(...) Betgi Kryžius kartu yra ir „išaukštinimas“(...) Per jį yra išaukštintas net labiausiai paniekintas ir sutryptas žmogus.**“ Tai buvo didinga ir jaudinanti Eucharistija, visų laikų Lietuvos kankinių kūno ir kraujo auką suvienijusi su visos žmonijos Atpirkėjo auka. Savo pamokslą Kryžių kalne Jonas Paulius II užbaigė žodžiais: **Ave Crux – sveikas Kryžiau**. Šis pirmuosius krikščionijos kankinius menantis kreipinys „Ave Crux“ tarsi perkirto horizontaliąją laiko tėkmę ir Šventojo Kryžiaus vertikalėje atvėrė Amžinybės perspektyvą, – tai, ką pats Jonas Paulius II savo knygoje „Atmintis ir tapatybė“ įvardino kaip vertikalųjį arba transcendentinį istorijos matmenį. Savo pamokslu Kryžių kalne, tarp kuklių lietuviškų pievų, patsai Romos Popiežius tapo galingu Evangelijos liudijimu, gyvu ir regimu Kristaus vietininku, Jo vardu vėl iš naujo įžengiančiu į žmonijos istoriją, pačia Bažnyčia, esančia čia ir dabar, praeityje ir ateityje. Jis kalbėjo: **„Iš šito Kryžių kalno noriu pasveikinti visas jūsų tautos kartas – praėjusias, dabartines, taip pat ir tas, kurios**

ateis. Visus Lietuvos žemės gyventojus : lietuvius, lenkų, baltarusių, rusų kilmės bei tautybės Lietuvos piliečius ir kitus. Taip pat noriu pasveikinti visas krikščioniškosios Europos tautas. Tegul šis Kryžių kalnas antrojo tūkstantmečio pabaigoje liudija ir skelbia naują, trečiąjį tūkstantmetį, skelbia Išganymą ir Atpirkimą, ko niekur kitur nerasime, kaip tik mūsų Atpirkėjo Kryžiuje ir Prisikėlime“.

Ryžtingu mostu pastatydamas Kryžių Lietuvos, Europos ir pasaulio centre, jis pakylėjo patį pasaulį jo Kūrėjo akivaizdon. Išaukštindamas Kryžių ne sterilioje erdvėje, bet visoje prieštaringos būties tirštumoje, nedviprasmiškai paliudijo, kad Kryžius niekuomet nebuvo ir nebus praeities, bet visuomet – tik dabarties ženklas. Tiesos ir Meilės ženklas, nubloškiantis saviapgaulės iliuzijas ir kreipiantis žmogaus žvilgsnį į tikrovę.

Mielieji, mes nesame vieniši.

Vilniaus Arkikatedroje Bazilikoje su mumis visuomet yra Šventasis Kazimieras, į mus žvelgia palaimintasis Jurgis Matulaitis, mokęs įveikti blogį gerumu. Istorija lėmė, kad centrinio altoriaus paveiksle visuomet matytume ir Pranciškaus Smuglevičiaus dramatiškaisiais 1799 m. nutapytą Lenkijos globėją, po krikšto paskelbtą ir Lietuvos globėju, Šventąjį Stanislovą. Kaip ir Karolis Voityla, jis buvo Krokuvos vyskupas. Mirė perkirstas kardų, nes drąsiai teigė Dievo pirmumą prieš savo žemiškąjį valdovą – išdrįso ryžtingai pasipriešinti Lenkijos karaliaus Boleslovo amoraliam elgesiui, jį ekskomunikuodamas.

Šventasis Stanislovas buvo svarbus pavyzdys ir kelrodis studento ir akmenskaldžio, poeto ir filosofo, Krokuvos vyskupo ir Apaštalų Sosto įpėdinio Karolio Voitylos – Jono Pauliaus II gyvenime. Viename svarbiausių savo poezijos ciklų, skirtų Šv. Stanislovui, Karolis Voityla rašė, kad per šį žmogų jo žemė tapo surišta su dangumi. Jis žinojo, ką sakė, nes pats tapo mistiniu to surišimo įrodymu. Todėl – tikiu – labai greitai išgirsime apie naują šventąjį. Tiesą sakant, jau seniai išgirdome, kai Jono Pauliaus II mirties valandomis daugiatautė minia Šv. Petro aikštėje Romoje skandavo: Santo subito! Santo subito!

Neseniai lėktuvu grįžtant iš Romos sėdėjau šalia afrikiečių kilmės katalikų kunigo. Dalinomės įspūdžiais apie Šventąjį Tėvą Pranciškų, Popiežių Benediktą XVI ir , žinoma,

apie Joną Paulių II. „Mes su tamsta juk žinome, kad jis jau dabar yra šventasis“ – pasakiau tam juodaodžiui kunigui, gimusiam Zimbabvėje ir pakrikštytam slavišku Vaclovo vardu. „Mes jau seniai seniai tai žinome,- replikavo kunigas Vaclovas, ir mes abudu džiūgavome kaip maži vaikai, o sausas ekonominės klasės davinys mums tapo broliškos bendrystės duona.

Taip ir bus – visos šalys visuose žemynuose, kurias jis palietė savo lūpomis, visi, kas tik jį sutiko, sakys: tai yra mūsų šventasis, jis mus palaimino, pakeitė, jis kalbėjo mūsų kalba !

Koks tad turi būti žmogus, kuris akimirksniu atveria pasaulio žmonių širdis ir padaro juos broliais?

Mes jį turėjome, tai kodėl vis dar nesame broliai ir seserys ?

Žvelgiau pavymui tėvui Vaclovui iš Zimbabvės, kuris iš Romos siunčiamas skelbti Gerosios Naujienos Vakarų Europoje.

Galbūt čia prasideda nauja šventumo istorija, bet...

Šiandien mes lenkiamės Jonui Pauliui II, ir aš noriu tai padaryti perskaitydama tris eilutes iš jo eilėraščio apie Šventąjį Stanislovą .

Būta žmogaus, kurio dėka mano žemė atrado

dangiškuosius savo saitus.

Būta tokio žmogaus, būta žmonių...

ir jų vis dar esti...

Jų dėka žemė mato save kaip naujosios

būties sakramentą.